

EGY RÉGI HÁZ TÖRTÉNETE...

Eltűnik a közel 250 év óta fennálló Görögudvar a Petőfi-térről és helyére két hatemeletes modern bérpalota épül

A Petőfi-tér Régiposta-utca, Erzsébet királyné tér és a Galamb-utca között emeletes ódon ház áll, hosszú, vedlett vakolatu fallal és mint kigyó tekergi körül a hatalmas, közel 1300 négyzetméteres területet.

A régi ház több, mint kétszáz évig bírta az idők sulyát, míg azután nemrégiben megrokkant... A fiatalító orvosság, a gyógyítás azonban olyan sokba került volna, — közel negyedmillió pengőbe —, hogy gazdája, a budapesti görögalapítású egyházközség, inkább lebontatja és eladja a telek egy részét. Az így szerzett vételárból pedig modern bérpalotát épít.

Eltűnik tehát, a jezsuiták egykori rezidenciája, melyet 1695-ben kezdtek építeni és 1702-ben már készen is állott, amikor a piarista rend birtokába jutott.

Jezsuita rendháznak építették

A „Ház” története akkor kezdődött, amikor Buda visszafoglalása után visszatértek a szerzetesrendek Pestre és közöttük a jezsuiták is, akik házat és iskolát akartak alapítani. A jezsuiták Kollonics Lipót grófhhoz folyamodtak, hogy alsóbbosztályú iskolát engedélyezzen részükre azért, hogy ennek a jövedelméből vehessék meg a Pesten építendő rendház alapját.

Az építkezés nagy igyekezettel folyt, de egy váratlan politikai esemény megakasztotta a további munkát: a Rákóczi-felkelés miatt a rend válságos helyzetbe jutott, kiapadtak a pénzforrások,

A piaristák kezébe jut a dunaparti ház

Közben a piaristák szemet vetettek a jezsuiták épülőfélben levő házára és hosszas alkudozás után 4000 forintért megvásárolták. Ekkor még csak tíz ablaknyi hosszúságú volt a ház. Három szobája, pincelejárája volt és a Duna felől sárfal vette körül. A város szindikust bizott meg az építkezés rendezésével. Ez felhuzatta a közfalat, bevakoltatta az épületet, úgyhogy 1718-ban az épület már teljesen készen állt, sőt hozzáfogtak a piarista iskola épületéhez ragasztott színház építéséhez is, amely nélkül iskola akkoriban el sem volt képzelhető.

1719-ben határozták el a színház építését és föl is avatták ugyanezen év júliusában. Ez volt Pest legrégebbi színháza, amely 1745-ig állott fenn. Innen is kapta a mostani Galamb-utca akkori elnevezését, a Színház-utca nevet.

A város alapítólevélben kötelezte magát, hogy a piaristáknak templomépítésre telket ajándékozzon, mert az a telek, ahová a jezsuiták eddig építkeztek, szűknek bizonyult. A telket azonban nem kapták meg, sőt abban is megakadályozta a rendet a város, hogy 1734-ben a szomszédos házat megvegyék és ezen építsék fel templomukat. 1745-ben már megváltozott a magisztrátus véleménye és a város urai jártak a piaristák segítségére, hogy házat vásárolhassanak. Hat év múlva újabb ház, sőt egy harmadik is birtokukba jutott és így olyan telektömbnek lettek birtokosai, amelyen azután megfelelő helyet biztosítottak templomuknak.

Telekvásárlási láz a Dunaparton

És akkor váratlanul megváltoztatták tervüket. A régi népjóléti minisztérium telkét akarják megvásárolni, ami ugyan nem sikerült, de ehelyett megvették a szomszédos telket. 1775-ben és három évvel később kezdték meg a plébániatemplom feléll épületszárny építését. Az előbb vásárolt telkek feleslegessé váltak, el is akarták ezeket adni, de nem akadt vevő.

1789-ben hirdetés útján igyekeztek a piaristák tulajdonni a telektömbön, de vevő így sem akadt és ugyanezen év augusztus 29-én önkéntes dobolás alá került a mai Görögudvar, a rajta levő kezdetleges épületekkel.

Görög ember birtokába jut a piaristák háza

Argiri Demeter nevű gazdag görög bérkereskedő 20,150 forintért vásárolta meg, de két esztendővel később ugyanennyiért eladta a görög hitközségnek, amely templomot építtetett a dunaparti részen.

Tiális Fülöp, az egyházközség titkára, aki tudós régész esztendőik levéltári kutatásával értékes történelmi megállapításokat tett a jelenlegi Görögudvar történetére vonatkozólag, attól az időtől kezdve, hogy Argiri Demeter lett a régi Görögudvar birtokosa.

— Az egyházközség, — mondotta e sorok írójának Tiális Fülöp —, 1788 április 18-án alakult. Alapítása után egy esztendővel templomépítést határoztak el az egyházközség tagjai és 35,981 forintot gyűjtöttek össze erre a célra. Ugyanezen év augusztus 8-án hat görög ember irásos megállapodást kötött, hogy egyenlő összeggel részt vesznek abban az akcióban, hogy a pesti piarista rendnek a Színház-utcában (a mai Galamb-utcában) levő régi székházát a hozzávaló telekkel együtt megveszi és az egyházközségnek adja. Ezért vette meg Argiri Demeter az ingatlant.

Önkéntes adakozásból épült a kéttornyu templom

— Röviddel a telekvásárlás után, az egyházközség megkapta az engedélyt, hogy külön templomot építhessen. Jung József építette a templomot 45.000 forint költséggel, később azonban városszépészeti szempontból az eredetileg egytornyu templom helyébe kéttornyu templom építésére kértek és kaptak engedélyt. A kéttornyu templom felépítése pontosan 78.889 forint 45 krajcárba került. Miután azonban a rendelkezésre álló adományok nem voltak elégségesek, újabb önkéntes adományokat gyűjtöttek és jellemző a görög egyház akkori híveinek teherbíró képességére, hogy 63 hívő 20,287 forint 30 krajcárt ajánlott fel a templomépítő bizottságnak.

Temetőkert a templom körül

— 1802-ben elhatározta az egyház, hogy a templom körüli telken temetőkeretet és kriptákat létesít, azért, hogy az egyházközségi tagok és családtagjaik részére temetkezési helyül szolgáljanak, egyenként 120 forint lefizetése ellenében. A temetőkeretet tizenöt évvel később bekerítették. Közben azonban már temetkeztek is és az eltemetleknek emléktábláit a templom falába helyezték el, ahol mind a mai napig láthatók.

Mint ennek a kortörténelmi tanulmánynak elején megírtuk, a régi Görögudvar restaurálásra szorult. Próba-költségvetést kért az egyházközség esztendővel ezelőtt, ez a *legszerényebb keretek között is 250.000 pengőt tett ki.* Ennyi pénz nem állott rendelkezésre

Miért adták el a telek egy részét?

Közben kiderült, hogy 1938. december 31-ig lejár az épülő házakat megillető adókedvezmény. Addig kell tehát építkezni, hogy ettől ne essen el az egyház. Gyorsan határoztak: építeni fogunk! Fel is terjesztették a kultuszminisztériumhoz a tervüket: *a telek egy részét eladják és az így befolyt pénzből felépítik az egyház bérházát, amelynek első emeletére az egyház hivatalai kerülnek.* A minisztérium minden tekintetben célirányosnak tartotta ezt a tervet és így történt, hogy *a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. nyugdíjpénztára a Görögudvar 1265.60 négyszögöléből 431.50 négyszögölet, ölenként 1600 pengős áron megvásárolt.*

A telekből 384 négyszögölon marad a mostani görög templom, 200 négyszögölon az egyházközség épít, az 1265 négyszögölből hiányzó többi területen pedig *park kerül a jelenlegi görög templom jobb és baloldalára, illetve hátmögé, amely méltó kerete lesz az ősrégi állapotban maradó görög temetőnek.*

Tizenöt méter széles lesz a Galamb-utca

A hatalmas telekből 249.60 négyszögölet 450 pengőjével Budapest Székesfőváros vett meg a görög egyháztól utcarendészeti szempontból. A Galamb-utca tudniillik most 4.35 méter, illetve helyenkint 5 méter, úgy hogy keskeny. *Ezt az utcarészt tizenöt méterre szélesítik és ezért volt szüksége a fővárosnak a telek egy részét kiszájtítani.*

A készülő hatalmas bérpalota a legmodernebb építkezés lesz és *légműködésenként 60 pengőbe kerül.* — Két egyforma, ugynevezett ikerépület készül a görögtemplomtól jobbra és balra. Egyik részén a Salgótarjáni Kőszénbánya nyugdíjpénztára épített, a másik oldalon a görög egyház. Az épületek Petőfi-téri oldala, illetve az Erzsébet királyné-térre, másrészt a Régiposta-utcába benyúló része *háromemeletes lesz, tetőtérasszal és függőkerttel.*

Beljebb *hatemelet magasságnyira épül a bérpalota.* Ez azért készül így, mert városszépészeti okokból nem akarják, hogy a Petőfi-téri fronton az új ház teteje magasabb legyen, mint a torony gyöke.

Jövő év augusztusára kész az új ikerpalota

Az eredeti tervek szerint 1938. augusztusára már *elkészül a kettős új bérpalota és elkészül az ősrégi görögtemplom külső részének restaurálása is.* Ugyanekkorra bevezetik a központi fűtést és a villanyvilágítást is a templomba, mert *mind a mai napig még viaszgyertyával világítanak.*

A Galamb-utcai frontot kőoszlopokkal kombinált vaskerítés fogja övezni, középen marad a régi jezsuiták építette barokkstilű bejárati kapu. A vasrácsos belül kert készül, amelynek növényzete és formája teljesen hozzásimul ahhoz a hangulathoz, amelyet az 1795—1846 esztendők során eltemetettek régi siremléke megkövetel.